
KRÓNIKA

BÚCSÚ BRANKO ČOPIĆTÓL. A jugoszláv irodalom egyik legnevesebb egyénisége, Branko Ćopić 69 éves korában önszántából távozott az élők sorából. Március 26-i halálugrásával jelentős életművet hagyott maga után. Csak huszonhárom éves, amikor megjelenik a *Pod Grmečom* című önéletrajzi naplója. Az éppen csak végzett bölcsészre azonnal felfigyel a kritika, mert újszerűen látta Boszniát: „az emberi szegénység, de egyben mint az igazi emberi nagyság színtere jelenik meg” — állapítja meg Boško Novaković. Még a háború előtt megjelenik a *Borci i bjegunci*, amelyben feltűnik az a sajátos humor is, amely mindvégig jellemzi majd az író, és *Planinci* című kisprózát tartalmazó kötete is. Már az első napoktól aktív résztvevője a népfelzabádító háborúnak, ahol felelősségteljes viztségeket töltött be. A háború után kezdődik nagy regényíró korszaka: 1952-ben jelenik meg *Prolom* című regénye (az íróval egy napon elhunyt Csuka Zoltán Áttörés címmel 1962-ben jelenteti meg magyar nyelven), öt évvel később pedig a *Glavi barut* című. Időközben a háborús élményekből táplálkozó népszerű elbeszélőszövege is a *Doživljaji Nikolettine Bursaća*. Az ötvenes évek végén születik a hegylakók alföldre telepítésének a regénye *A ne tuguj bronzana straža*, majd pedig az *Osmo ofenziva* című. A gyermekirodalmat is számos, az iskolákban ma már kötelező olvasmányként szereplő alkotással gazdagította. A már említett Bursać-novellák mellett ismertek partizántörténetei, és két ifjúsági regénye a *Magareće godine* és mindenekfölött az *Oilovi rano leto* című. Művei közül sokat fordítottak magyar nyelvre. Csuka Zoltán a már említett regényen kívül elbeszéléseit

is fordította és *Ismerős a völgyoszoróból* címen jelent meg. Herceg János *Nikolettina Bursać kalandjait* ültette át, Majtényi Mihály állatmeséiből készített kötetet 1961-ben, Sárosi Károly pedig partizánmeséit tolmácsolta magyar nyelven. *A sasok korán felrepülnek* Fehér Ferenc, a *Bukcsi évek* (Magareće godine) pedig Kovács János fordításában jelent meg.

Verséit Fehér Ferenc, egyéb meséit Bodrits István, A nyolcadik offenziva c. regényét pedig Dudás Kálmán fordította.

Branko Ćopić számos kitüntetés és díj tulajdonosa. A népfelzabádító háborúban való részvételéért a '41-es emlékérem viselője lett, de tulajdonosa a Népért Tett Érdemrend mindkét fokozatának és a Testvériség Egység Érdemrendnek, és megkapta a legmagasabb társadalmi elismerést, az AVNOJ-díjat. Irodalmi díjai közül a Szerb Tudományos Akadémia (1940) díja, és az év legjobb regényéért járó NIN-díj érdemel külön említést. Ez utóbbit 1958-ban a Ne tuguj bronzana straža című művéért kapta.

CSUKA ZOLTÁN MŰVE. „... 1955 óta annyi munkát végeztem a jugoszláv irodalmak legkiemelkedőbb klasszikusainak lefordítása terén, amennyit csak végezhettem” — nyilatkozta másfél évvel ezelőtt a szabadjai 7 Napnak adott interjújában a nemrég ellúnyt Csuka Zoltán. Hogy ez valóban így igaz, Jugoszlávia és Magyarország minden irodalmára és számos olvasója is tudja, mint ahogy azt is, hogy a két világháború közötti költészetével és még inkább irodalomszervezői ténykedésével kivételes helyet szerzett magának a jugoszláviai magyar irodalom történeté-

ben. Most, hogy búcsúzzunk tőle valóban impozánsnak tűnik a maga mögött hagyott MŰ: húszegynéhány többnyire verseit tartalmazó önálló kötete, a majd negyven antológiában való szereplése, a több mint száz műfordításkötete és a — Harinat Béla bibliográfiája szerint pontosan 777 eddig regisztrált folyóiratokban és lapokban közölt fordítás, tanulmány, recenzió és cikk. Csuka Zoltán műve, s ezt minden túlzás nélkül mondhatjuk, páratlan a magyar—dél-szláv kapcsolatok több évszázados történetében. Az említett bibliográfia előszavában Czine Mihály állapítja meg, hogy bár 1570 óta magyar írók és műfordítók szinte nagyobb szünetek nélkül fordítják a szerb, horvát, szlovén népköltészetet és irodalmat, s a dél-szláv népek írói közül is sokan a magyar műveket, „ebből a sok százados hagyományból is felmagasodik Csuka Zoltán műfordítói tevékenysége”, mert míg másoknál a fordítás csak részterület volt, addig Csuka Zoltán élete központi feladatát találta meg benne”. Ennek az elkötelezettségnek az eredménye *A jugoszláv népek irodalmának története* című máig páratlan alkotása is.

Búcsúzzunk Csuka Zoltántól ezen a helyen azzal, hogy olvasóink emlékezetébe idézzük, ha nem is minden alkotását, de valamennyi önálló és szerkesztett műfordításkötetét.

1931. Todor Manojlović: *A centri-fugális táncos* (Centrifugalni igrač)

1941. Miloš Crnjanski: *Örökös vándorlás* (Seobe), [1959, 1967]

1946. *Dél-szláv népballadák*. Vuk Karadžić népdalgyűjtéséből.

1947. Ivo Andrić: *Híd a Drinán* (Na Drini ćuprija), [1958, 1962, 1965, 1973, 1973, 1982]; Ivan Goran Kovačić: *Tömegsír* (Jama), [1952]; Vladimir Nazor: *A futár* (Kurir Loda)

1948. Jakov Ignjatović: *Respektus Vásza* (Vasa Respekt) [1952]; Petar Petrović Njegoš: *Hegyek koszorúja* (Gorski vijenac), [1976, 1977]; Borislav Stanković: *Gúzbakötött élet — Szilaj vér* (Nečista krv), [1952, 1966]

1955. *A sárkány meg a királyfi*.

Dél-szláv népmesék (Jugoslovenske narodne pripovetke);

1956. Ivo Andrić: *Vihar a völgy felett. Travnicki krónika* (Travnička hronika), [1962]; August Cesarec: *Katakombában* (U katakombi); Ivan Goran Kovačić: *Tüzek és rózsák* (Ognji i ruže)

1957. Branko Ćopić: *Ismerős a völgy szorosából*. Válogatott elbeszélések (Poznanik iz klanca)

1958. Veljko Petrović: *Tavaszi temetés*, (Prolećni pogreb); *Klasszikus jugoszláv elbeszélések* (Klasične jugoslovenske pripovetke)

1959. Ivo Andrić: *Elátkozott udvar* (Prokleta avlija), [1962]; Marin Držić: *Dundo Maroja*; Miroslav Krleža: *Fjitszakának virrasztója. Petrica Kerempuh balladája* (Balade Petrice Kerempuha), [1972]; Marijan Matković: *Krizantiémok* (Krizanteme)

1960. *A legkisebb császárfi* (Jugoslovenske narodne pripovetke); *Mai jugoszláv elbeszélők* (Savremeni jugoslovenski pripovedači); Simo Matavulj; *Fráter Barnabás* (Bakonja fra Brne); Ivan Potrč: *Gaztett* (Zločin)

1961. *Aranyhajú királylány* (Dél-szláv népmesék); Prežihov Voranc: *Földindulás* (Jamnica); Ciril Kosmač: *Szép tavaszi nap* (Poniladni dan)

1962. Branko Ćopić: *Attörés* (Prolom); Vladan Desnica: *A tavasz és a halál játéka* (Proljeća Ivana Galeba); Marijan Matković: *Alomvásár* (Vašar snova)

1963. Ivo Andrić: *Nyuszka* (Zeka), [1975]; Ivo Andrić: *A vezír elefántja* (Vezirov slon); Miroslav Krleža: *A horvát hadisten* (Hrvatski bog Mars)

1964. Miroslav Krleža: *Areteus, az arany legenda Szent Ancilláról, a mennyei madárról* (Aretej), [1968]; Miroslav Krleža: *Elbeszélések* (Pripovetke); Slobodan Novak: *Erős vár* (Tvrdi grad); Stevan Sremac: *Papbáború* (Pop Čira i pop Spira)

1965. Miroslav Krleža: *Agónia* (Agonija); Miroslav Krleža: *A fekete sas árnyékában* (Zastave); Marijan Matković: *Sebzett madár* (Ranjena ptica)

1968. *Napjaink éneke*. A modern

jugoszláv költészet antológiája, szerk. Ács Károly, ford. Csuka Z. stb.; Branislav Nušić: *A megaldozott (Pokojnik)*; Grozdana Olujic: *A szerelemre szavazok (Glasam za ljubav)*

1966. Miroslav Krleža: *A harminc év előtt (Prije trideset godina)*

1967. Dušan Čalić: *A hősök is emberek (Ratni dnevnik)*; Ranko Marinković: *Glória (Glorija)*

1968. Mirko Božić: *Az igazságtevő (Pravednik)*; Hamza Humo: *Részeg nyár (Grozdanin kikot)*; Jovan Hristić: *Savanarola és bánáti (Savanarola i njegovi prijatelji)*; Ranko Marinković: *A Küklöpsz (Kiklop)*; *Sebzett madár. Mai szerb és horvát drámák*; Meša Selimović: *A dervis és a halál (Derviš i smrt)*

1969. Oskar Davičo: *Versek (Pesme)*; *Kísértő igazság. Mai jugoszláv elbeszélők (Savremeni jugoslovenski pripovedači)*; *A szerbhorrói inódalom kistűkre a kezdetektől 1945-ig (Panorama srpskohrvatske književnosti od početka do 1945 godine)*; *A szó születése. Mai macedón költők.*

1970. Miroslav Krleža: *Kálvária (Golgota)*; Grozdana Olujic: *Vadhajtás (Divlje seme)*; Derviš Sušić: *En, Danilo (Ja, Danilo)*; *Téli éj. Mai szlovén elbeszélők*

1971. *Csillagpor. Jugoszláv lírai antológia*; Miroslav Krleža: *Út a paradicsomba (Put u raj)*; Vukašin Mićunović: *A csetnik vajda (Pretposljednji)*; Božin Pavlovski: *Roszija és története (Miladin u Kini)*; France Prešeren: *Szonettkoszorú (Sonetni venac)*

1972. Matej Bor: *Aikeit a vándor az atomkoron (Sel je popotnik skozi atomski vek)*; Jakov Ignjatović: *Örökös vőlegény (Večiti mladoženja)*; Meša Selimović: *Az erdő és foglya (Tvrđava)*; Jugana Stojanović: *Leonardo da Vinci*

1973. Miloš Crnjanski: *Čarnojević naplója (Dnevnik o Čarnojeviću)*; *Csillagok és szívek. Mai szlovén költők*; Grago Grah: *A kilencedik mennyország (Deveta nebesa)*; Jakov Ignjatović: *Szerb rapszódia (Memoari. Rapsodija iz prošlog srpskog života)*

1974. Ivo Andrić: *A lőportorony*

(Deca); Ahmet Hromadžić: *A különös ló titka. Mesék; Lángoló vér. Válogatott szlovén partizánadalok (Kri v plamenik)*

1975. Ivo Andrić: *Beszélgetések Goyával (Zapisi o Goji)*, ford. Vujićcsics D. Sztójánnal; Dušan Baranin: *A bujdosók vára (Deligrad)*; *France Prešern versei*

1976. *Adria tengernek műzsája. A dalmát tengerpart költészete*; Miroslav Krleža: *Az ész határán (Na rubu pameti)*; Jovan Pavlovski: *Sárfészek (Radioyce vo koje pagani)*; Meša Selimović: *Ketten a szigeten (Ostrvo)*; Petar Petrović Njegoš: *A mikrokozmosz fényei (Luča mikrokozma)*; Janković Milorad: *Maros menti ének (Moriš voda ladna)*

1977. Gustav Krklec: *Feketerigó. Válogatott versek*

1979. Ivo Andrić: *Haragban a világgal. Elbeszélések a gyermekvilágból*; Ivan Cankar: *Mária szeretetháza (Hiša Marije pomoćnice)*

1980. Miroslav Krleža: *Drámák*

(Összeállításunk Harmat Béla: Csuka Zoltán bibliográfiája (Szentendre, 1982.) és Pastyik László: Szvaralački doprinos Zoltana Čuke za upoznavanje južnoslovenskih književnosti u Mađarskoj, Bgd, 1978. c. munkája alapján készült. Szögletes zárójelben az új kiadásokat tüntettük föl.)

ÍRÓSZÖVETSEGI KÖZGYÜLÉS.

Március második felében tisztújító közgyűlést tartott a Jugoszláv Írószövetség, amelyen Kole Csulac macedón író, ismert közéleti dolgozó választottak meg a szövetség elnökévé. Az új elnök megválasztása után a feladatokról nyilatkozott a Magyar Szónak. Innen idézünk:

— Mostani közgyűlésünk után is teljes meggyőződéssel állapíthatom meg aényt: az Írószövetség az utóbbi időben eredményes erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy ismét elfoglalja azt a helyet, amely társadalmunkban megilleti, s hogy cselekvő tényező legyen a felgyülemlett problémák megoldásában és a döntéshoza-

talban, mégpedig nem csupán irodalmi és kulturális kérdésekben, mint-hogy az írók nem vonatkoztathatók el az élet teljességétől, életünk pedig még mindig a forradalomé.

Konkrétumként elsősorban néhány sikeres tanácskozásonkra utalok, köztük az 1982 júniusában Kumrovecen megtartottra, amelynek témája a jugoszláv irodalmak és az együvé tartozás szelleme volt, továbbá a múlt év novemberében Jajcában lefolytatottra, amelyet az AVNOJ irodalmi vonatkozásainak szenteltünk, de a két előző közgyűlésünkön folytatott megbeszélések is eredményesek voltak: Moszárban forradalmi hagyományainkról, Zomborban pedig az irodalmi alkotó munka társadalmi és anyagi helyzetéről volt szó. Elmondhatjuk, hogy a szervezett életünk számos lényegi kérdésében foglalt állást, s hogy ezeken a találkozókön a nézetek, vélemények gazdagsága és sokfélesége mellett is egységes álláspont-ra helyezkedtünk, és rendkívül meggyőző konszenzust értünk el elsősorban irodalmi és művelődési életünk időszervi problémái tekintetében. Mostani, krusevoji közgyűlésünkön is kifejezésre jutott sorsdöntő kapcsolataink forradalmunkkal, valamint a kritikai álláspont, amelynek alapján hozzájárulhatunk a forradalom továbbfejlesztéséhez.

— Szélesebb körű konszenzus alakult ki annak a megállapításnak a tekintetében, hogy irodalmaink jelenlegi társadalmi helyzete még nem megfelelő, s az íróknak minden erejüket latba kell vetniük, hogy olyan megoldásokhoz jussunk, amelyek az irodalmat, az alkotó munkát jelentőségéhez méltó szerepkörbe helyezik.

Megállapítást nyert, hogy az illetékes érdeklődőségek sok negatívumot halmoztak fel gyakorlatukban, s már egymagában ez is okot ad arra, hogy az önzagatási mechanizmus működésének kérdéseit részletesebben és bízalóbban elemezzük. Egyetértés nyilvánult meg a szerzői tiszteletdíjak növelésének szükségessége tekintetében is, úgyszintén a könyvkiadást és -forgalmazást gátló adminisztratív in-

tézkedésekkel szemben, amelyek megnehezítik helyzetünket és az irodalom helyzetét, jöllehet az már különben is súlyos az általános válsághelyzet körülményei közepette.

Természetesen nem magyarázható meg minden probléma gazdasági nehézségekkel. Hadd ismételjem meg ezúttal is: társadalmunk annyira mégsem szegény, hogy csupán minimális összegeket tudjon adni a nemzetiünk és nemzetiségeink közötti kölcsönös megismerést szolgáló műfordításnak és az együttműködés más formáinak támogatására. Ennek a szűkmarkúságnak a következményeit számszorososan fogjuk megfizetni a jövőben!

Mindenesetre: közgyűlésünk rámutatott a problémákra, de egyszerűs mind arra a tényre is, hogy az írókban van elegendő alkotóerő hozzájárulni megoldásukhoz is. Ennek tudatában hoztuk meg Kruševón az Írószövetség programelveit is, mint igen jelentős dokumentumot. Persze, egyetlen dokumentum sem képes önmagában megváltoztatni a társadalmi helyzetet, de mozgósíthatja a tagságot a benne foglaltak valóra váltására. Az erre irányuló munkaterv és az Írószövetség kongresszusának előkészületei mindenképpen elősegítik majd érvényesítésüket.

— Az előző kongresszus óta eltelt kilenc esztendő gyakorlata igen sok problémát halmozott fel, amelyeket alaposan meg kell vizsgálnunk, hogy továbbléphessünk. A jelenlegi helyzet is megköveteli, hogy számos kérdés napirendre kerüljön az olyan átfogó kongresszusi témakörben, amilyen Az író és korunk, valamint A kultúra mint fogyasztás. Azt várom a kongresszustól, hogy az írókat, a tagságot egy jól körvonalazott világ platform köré tömörítse munkálkodásunk hatékonysága érdekében. Az egész évre kiterjedő előkészületek igen intenzív munkát igényelnek tőlünk, s ha alaposan végezzük el feladatainkat, sokat tehetünk helyzetünk javításáért. Hiszem, hogy a kongresszussal íróink minőségi hozzájárulást fognak nyújtani egész társadalmunk haladásához.

VOZNESZENSZKIJ AZ IDEI STRUGAI DÍJAS KÖLTŐ. A több mint két évtizedes hagyományú Sztrugai Költészeti Esték zsűrije egy döntött, hogy az idei Aranybaber koszorút Andrej Andrejevics Vozneszenszkij szovjet költőnek ítéli oda. A díjazott munkásságát a tanács díszülésén Milan Đurčinov indokolta meg, többek között azzal, hogy Vozneszenszkij a lehető legjobb módon folytatja az orosz-szovjet irodalom és azon belül a költészet azon hagyományait, amelyet a húszas években Majakovszkij, Hlebnjikov és Paszternák hozott létre. A díjazott az ötvenes években, az ún. „kifagyasztás” idejében tűnt föl, s munkásságával egy olyan költészeti nyelvet sikerült kialakítania, amely a ma embere szenzibilizálását fejezi ki, úgy, hogy gyökereit a múltba ereszti, ágait pedig már a XXI. századba nyújtja.

KÉTSZÁZÖTVEN ÉVES A SZERB SZÍNJÁTSZÁS. Vidékünkön két és fél évszázaddal ezelőtt, 1734 nyarán mutatták be az első szerb nyelvű színi előadást: Manuel Kozacsinszkij orosz származású karlócai tanár Traedokomedija című színművét. Az V. Uroš cárnak ajánlott színmű bemutatójának évfordulóját méltóképpen kívánja megünnepelni színművésztünk. Vajdaságban, de az ország más vidékein is tanácskozásokat szerveznek a színjátszásról és a színházak valamint drámairodalmunk helyzetéről. Javaslat hangzott, hogy írják át mai nyelvre Kozacsinszkij ósláv nyelvű szövegét és hogy az újvidéki Színművészeti Akadémia növendékei mutassák is be. Tervben van a szöveg közlése is.

VITA A TANTERVI TÖRZS-ANYAGRÓL. Március folyamán a macedón és a szlovén íróegyesület is tárgyaló a középiskolák anyanyelv- és irodalomoktatási egységes törzsanyagának kérdéséről. A macedón írók rezolúciót fogadtak el, amelyben kimondták: nem hajlandók részt venni az egységes iskolai törzsanyag újabb variánsának a kidolgozásában,

mert ellenzik magát az iskolareformot. Szerintük nem a törzsanyagról, hanem a középiskolai reform egészéről kellene vitáznunk.

Hasonló szellemben tárgyaltak a kérdésről Ljubljanában is. Ott arra hívaktoztak, hogy alkotmányos joga minden köztársaságnak önállóan kidolgoznia saját tanterveit. A szlovén írók azért szállnak síkra, hogy ez a jövőben is így legyen.

A két íróegyesületi vita máris nagy viaszhangot váltott ki.

A POLITIKAI SZÍNHÁZ JEGYÉBEN. Dževad Karahasan az országos színházi fesztivál, a Sterija Játékok idei szelektora betérjesztette a műsorbizottságnak repertoárjavaslatát. Ennek értelmében az idei, sorrendben 29. Játékokon hét előadás szerepel majd — Dušan Kovačević: A balkáni kém (Belgrádi Jugoszláv Drámai Színház, rendező: Dušan Jovanović); Goran Szeftanovszki: Dupla fenék (szkopjei Drámai Színház, rendező: Szlobodan Unkovszki); Gojko Nikoliš: Gyökér, törzs, epilógus (belgrádi Egyetemi Művelődési Központ, rendező: Vida Ognjenović); Tone Partljič: Apám, a szocialista kulák (ljubljanai Szlovén Nemzeti Színház, rendező: Jože Babič); Ivo Vojnović: Dubrovnik-i trilógia (zágrábi Horvát Nemzeti Színház, rendező: Ivica Kunčević); Janko Palić Kamov: Anyaszív (dubrovnikai Marin Držić Színház, rendező: Zelićin Mesarić) és Miroslav Krleža: A Glembay család (zágrábi Gavella Színház, rendező: Petar Veček). Versenyen kívül kapott meghívást a mostari Népszínház Ivo Andrić Kisasszonyából színpadra alkalmazott mű bemutatására. A Milosav Marinović adaptálta mű címe: Egy jellem életének és álmainak képei.

A válogató megindoklásában elmondta, hogy a köztársasági és tartományi szelektorok mintegy negyven előadást ajánlottak figyelmébe, s ezek közül választotta ki a meghívottakat. Elmondta, hogy a jugoszláv színházakban pillanatnyilag nem dominál stílus, nincsenek világosan kimu-

tatható törekvések és kimagasló, idényt meghatározó előadások sem. Éppen ezért szinte lehetetlen felállítani a pillanatnyi jugoszláv színjátszás modelljét. A kiválasztott előadások első négyes csoportjába tartoznának az ún. politikai színházak képviselő darabok, amelyeknek témája és nem

célja a politika, a másik csoport darabjaira viszont a posztavangarde maníerizmus megjelenés illene. A műsorbizottság végül kinevezte az idei játékok zsürijét, amelynek tagjai: Pataki László, Mira Stupica, Gergij Paro, Sreten Perović és Sveta Jovanović.

J E G Y Z Ó K Ö N Y V

AZ 1983. ÉVI HÍD IRODALMI DÍJ ODAÍTÉLÉSÉRŐL

A HÍD Szerkesztő Tanácsa által kinevezett bíráló bizottság (Böndör Pál, Burányi Nándor, Fehér Kálmán, Pap József, Utasi Csaba, elnök) 1984. március 29-én, április 12-én és 16-án megtartott ülésein megvizsgálta a jugoszláviai magyar írók 1983. január elsejétől december 31-éig megjelent műveit.

A bíráló bizottság szavazattöbbséggel úgy döntött, hogy az 1983. évi Híd Irodalmi Díjat *Ács Károly A közbülső világban* című verseskötetéért ítéli oda.

Ács Károly több mint harminc éve irodalmunk egyik legjelentősebb költője. Legújabb kötete költői tapasztalatainak szintézisét adja. Gazdag hagyományokból építi ki autentikus költői világát, amelyben az ember legintimebb drámáitól a hétköznapi történeteken, a közösségi élet konfliktusain át a misztikumá átílenyegített játékosáig minden poézisalkotó elem.

Újvidék, 1984. IV. 16.

Böndör Pál, s. k.
Burányi Nándor, s. k.
Fehér Kálmán, s. k.
Pap József, s. k.
Utasi Csaba, s. k.